

14. TÜRKİYE İNSAN HAKLARI HAREKETİ KONFERANSI 2017

Nihai Rapor ve Sonuç Bildirgesi

“İNSAN HAKLARINI KORUMAK”

- İnsan Haklarının Korunmasında Devletin Yükümlülükleri (Hukuki Koruma) Açısından Yapılabilecekler
- İnsan Haklarının Korunmasının Uluslararası Boyutu, Yapılabilecekler ve İmkânlar
- İnsan Haklarının Korunmasında Demokratik Kamuoyunun Rolü ve Etkisi
- İnsan Hakları Savunucularının Korunması

“İnsan hakları, insanlık tarihinin en büyük kazanımlarından biridir ve yine ancak tüm insanlığın ortak çabası ve dayanışmasıyla korunabilir.”

24 - 26 Kasım 2017
Pamucak / İzmir

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI HAREKETİ KONFERANSI

1998 yılından beri düzenli olarak toplanmakta olan Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı'nın (TİHHK) genel amacı, Türkiye insan hakları savunucularının, insan hakları kavramının ve hareketinin bazı sorunlarını tartışması ve bu tartışmanın temelinde de, geleceğe yönelik bazı belirlemeleri yapması için bir platform oluşturmaktır.

Konferans, İnsan Hakları Derneği (İHD) ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın (TİHV) düzenleyici olarak görev almasına karşın, özerk ve kalıcı bir yapı geliştirmiştir.

Türkiye insan hakları hareketi, bir yandan yakıcı ve acil olarak eyleme geçmeyi gerektiren bir gündemin baskısı altında bulunurken, bir yandan da insan haklarını kavramsal açıklığa ve düşünsel zenginliğe ulaştırma ihtiyacını hissediyor. Kavramsal açıklık, düşünsel sağlamlık, gündeme ve sorunlara müdahale edebilmenin bir koşulu olmaktan öte, ona teslim olmamanın bir güvencesidir.

Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı'nın yol gösterici ilkeleri şöyledir:

1. Konferansımız, insan haklarını, insan onurunu her insanda gerçekleştirmeyi amaçlayan eylem ilkeleri ve bu ilkelere dayanan normlar olarak tanımlamaktadır.

İnsan haklarının bütünselliği, devredilemezliği ve insan türünün her üyesinin haklarda ve insan onuruna sahip olmada eşitliği, insan hakları hareketi için vazgeçilemez ilkelerdir.

İnsan hakları aktivistlerinin faaliyetlerini belirleyen en üstün ilkeler insan haklarıdır.

Devletlerin yasaları ve hükümetlerin uygulamaları, insan hakları ilke ve normlarına göre belirlenmeli ve değerlendirilmelidir.

2. Konferansımız, insan haklarının, yalnızca hukuksal ve siyasal düzenlemelerin değil, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda da belirleyici olması gerektiği ilkesini vurgulamaktadır. İnsan hakları savunucuları, global düzeydeki ve devletlerdeki bütün gelişmeleri, insan haklarına etkileri bakımından değerlendirmek ve tutumlarını bu bakımdan belirlemekle yükümlüdür.

3. Konferansımız, uluslararası ve iç barışın sağlanmasını, toplumların demilitarizasyonunu ve yeryüzünün çevresel koşullarının etkin korunmasını, insan haklarının korunması ve gerçekleştirilmesinin temel önkoşulları olarak kabul etmektedir.

İNSAN HAKLARINI KORUMAK

15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişiminin hemen ardından ilan edilen OHAL uygulaması neredeyse bir buçuk yıla yaklaşmaktadır. Dünyanın her yerinde insan hakları savunucuları, siyasal iktidarlara normal yönetim usullerinin geçerli olduğu zamanlarda yapamayacaklarını yapabilme imkânı vererek temel hak ve özgürlüklerin ciddi bir şekilde sınırlandırılmasına/ihlaline yol açtığı için bu tür demokrasiyi kesintiye uğratan rejim modellerini kaygı ile karşılar ve bunlara eleştirel yaklaşırlar. Nitekim korkulan başa gelmiş, OHAL ilanından bu yana yaşanan ağır hak ihlalleri ve değer yitimi ülkemizde insan hakları mücadelesinin kazanımlarını onlarca yıl geriye götürmüştür.

OHAL Keyfî Değil Hukukî Bir Rejimdir

Aslında insan hakları savunucuları açısından hiçbir şekilde başvurulmaması gereken bir rejim olmasına karşın gerek Anayasamız gerekse de evrensel hukuk normları içinden bakıldığında OHAL keyfî değil hukukî bir rejimdir, daha doğrusu öyle olmak zorundadır. Bu nedenle de ilan edilme gerekçesi ile sınırlı, geçici, parlamentonun yanı sıra ulusal ve uluslararası yargının denetimine açık olmalıdır. En nihayetinde ise hiçbir şekilde sınırlandırılmayacak bazı temel/çekirdek haklar (başta yaşam hakkı ve işkence yasağı olmak üzere, ayrımcılık yasağı; kişi olarak tanınma hakkı; kulluk ve kölelik yasağı; din, vicdan, düşünce ve kanaat özgürlüğü hakkı; suç ve cezaların kanuniliği/geriye yürütülemezliği; masumiyet karinesi hakkı, vb.) olarak adlandırılan alana tecavüz etmemelidir.

Oysa uygulamaya baktığımızda mevcut OHAL rejimi yukarıda sıralanan hiçbir kriteri yerine getirmemektedir. İlan edilmiş gerekçesinin çok ötesine geçmiş, geçici olmaktan çıkmış kalıcı hale gelmiştir. Dahası hemen her konuda çıkarılan KHK'lar ile olağan yasalar değiştirildiği (bu süreçte 300 civarında yasada değişiklik yapılmıştır), yüz bini aşkın insan süresiz olarak kamu hizmetinden çıkarıldığı için OHAL kalksa bile etkileri yıllarca devam edecektir. Ulusal yargı denetimi Anayasa Mahkemesi'nin kararlarıyla işlemez hale gelmiş, uluslararası yargı denetimi AİHM'in kararları sayesinde güncelliğini yitirmiştir. Anayasa'nın 121. Maddesi ve TBMM iç tüzüğüne göre OHAL'e dayandırılarak çıkarılan KHK'ların 30 gün içerisinde TBMM tarafından görüşülerek onaylanması gerekmektedir. Ancak OHAL ilanından bu yana çıkarılan 28 KHK'dan sadece 5'i için TBMM onayı alınmıştır. En vahimi ise temel/çekirdek haklar pervasızca ihlal edilmektedir. Örneğin evrensel hukukun mutlak olarak yasakladığı işkence vakalarında OHAL ilanından bu yana ciddi bir artış söz konusudur.

İnsanlık Krizi

Modern bir toplum olarak ortak ve bir arada yaşamanın asgari şartı yurttaşların birbiri ile hak taşıyıcılığı üzerinden ilişki kurabilmeleridir. Bugün gelinen noktada OHAL rejimi ile yurttaşlar "haklara sahip olma hakkı"ndan mahrum bırakılarak, yani yurttaş olma hakkından yoksun kılınarak birbirleri ile ilişkilenebilir hale getirilmişlerdir. Aslında insanın hak taşıyıcısı yurttaş olmaktan çıkarılması kişi (insan) olmaktan da çıkarılması anlamına gelmektedir. Türkiye'de apaçık bir gerçeklik halini alan bu durum, dünya genelinde de bir insan hakları krizinin yaşandığını gösterecek boyutta artış ve yaygınlaşma eğilimindedir. Dünyanın çok büyük kısmında ekonomik, kültürel, dinsel, etnik vb. her türden "savaş" referansı ile ilan edilen bir olağanüstülük haliyle kendisini açığa vuran bu kriz, aslında bir insanlık krizidir. Bu nedenle geçen yıl gerçekleştirilen 13. TİHHK'nın "Sonuç Bildirgesi"nde krize karşı adalet ve barış talebinde bulunulmuştu.

Acil Bir Toplumsal Görev: İnsan Haklarının Korunması

Yurttaşları biat ve sadakat içerisinde iktidarın nimetlerinden faydalanma yarışındaki kitlelere dönüştüren OHAL rejimi, böylece Türkiye'nin modern bir toplum olma halini de ortadan kaldırmıştır. Tekrardan toplum olabilmek, bireyleri yeniden yurttaş yapabilmek ise kararlı ve ısrarlı biçimde barış ve adalet talebi üzerinde yükselen insan haklarını koruma mücadelesinden geçiyor. İnsan ve yurttaş olmaktan meşruiyetini alan bu mücadele, siyasal iktidarın yumuşak karnı ve temel korkusudur. Nitekim Büyükada'da eğitim toplantısı yapan hak savunucularının bir hukuk trajedisi yaratılarak tutuklanması ile tüm topluma "sizin haklara sahip olduğunuzu reddediyorum ve sizin haklara sahip olduğunuzu iddia edenleri de etkisiz hale getiriyorum" mesajı/gözdağı verilmek istenmiştir. Siyasal iktidarın bu mesajı, 90'lı yılların başlarında güvenlik görevlilerinin "Kahrolsun insan hakları" sloganıyla yürüyüş yapmalarını hatırlatmaktadır. İnsan haklarını lafzen ve şeklen olarak bile içine sindirmeyip bizzat düşman bir kavram gibi gören bu zihniyetin yeniden güçlenmesi, sadece insan hakları karşısında değil, toplum olma hali karşısında, daha da ötesi medeniyet ve insanlığımız karşısında ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Evrensel hukuk açısından insan haklarının korunmasında asli yükümlülük devletlere aittir. Aynı zamanda hak ihlallerinin asli sorumlusu da devlettir. Bu paradoksun yol açtığı gerilim insan haklarına ve hukuka saygılı demokratik bir devlet/toplum olmanın dinamiğini oluşturur. Bu dinamiğin işlevli kılınmasında ise temel rol hak sahibi özgür yurttaşlara ve onların oluşturduğu demokratik kamuoyuna düşmektedir.

Yöntem olarak önceki konferanslarda olduğu gibi bu yıl da katılımcılar, dört başlık altında çalışma gruplarına ayrıldılar. 14. Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı'nın "**Nihai Rapor ve Sonuç Bildirgesi**" aşağıda aktarılan söz konusu çalışma gruplarının raporlarından oluşmaktadır.

I. Çalışma Grubu - İnsan Haklarının Korunmasında Devletin Yükümlülükleri (Hukuki Koruma) Açısından Yapılabilecekler

İnsan haklarının korunması problemini, devletin yükümlülükleri ve hukuki koruma bakımından tartışan grubumuz, insan haklarının korunması konusunda devletin yükümlülüklerinin ne olduğu, mevcut durumda devletin/devletlerin bu yükümlülükleri neden yerine getirmediğini, bunun ağır sonuçlarını ve yeniden insan haklarının hukuk ve devlet tarafından korunduğu bir yapıyı mümkün kılmanın yollarının neler olabileceğini tartışmıştır.

Devlet ve insan hakları ilişkisi, aslında Yanus'un iki yüzü gibidir. Devletler hem insan haklarını güvence altına almak, korumakla yükümlüdürler ama hem de iktidarın kullanıcısı olmak bakımından insan haklarını ihlal ederler. Devletlerin insan haklarını koruma yüzünü güçlendirmeye dayalı bakış açısının, 2. Dünya Savaşı sonrası bir daha bu tür ağır ve kitlesel insan hakları ve insancıl hukuk ihlalleri yaşanmasının mümkün olmamasını sağlama temelinde yaygınlaştığını biliyoruz. Aslında devletlerin insan haklarını koruyucu bir yapıya doğru kendilerini dönüştürmeleri ve bunun için gerekli hukuksal ve idari mekanizmalar yaratma pratiğinin ardında, Batı devletlerinin 2. Dünya Savaşı'nda olan bitenlerle yüzleşerek yaşadıkları pişmanlık yatar. Bu yüzleşme insan hakları kültürü ve bilincinin temelidir. Oysa Türkiye'de bu türden bir yüzleşme ve dolayısıyla pişmanlık yaşanmadığı için hiçbir zaman devlet zemininde bir insan hakları kültürü ve bilinci oluşamadı.

Devletlerinin evrensel ölçütler yaratmak ve insan haklarını korumak için oluşturduğu yapıların en önemlileri, uluslararası sözleşmeler, uluslararası mekanizmalar, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve henüz Türkiye'nin taraf olmadığı Uluslararası Ceza Mahkemesi'dir. Uluslararası sözleşmeler ve Birleşmiş Milletler (BM) kararları devletler tarafından onaylandığında iç hukuk tarafından kapsanması öngörülen mekanizmalar olduğu için aslında devletlerin hukukunun insan haklarını koruma ve geliştirme konusunda dönüştürülmesi işlevini de görürler. Bir mahkeme olarak AİHM ise devletlerin ihlalini belgeleme ve tespit etme bakımından bu süreçte oldukça önemli bir işlev gördü, ancak AİHM bireyleri devletlere karşı koruma yükümlülüğüyle kendisini tarif ettiği için devletten devlete bir karşılıklık içinde değil, bireye yönelik bir koruma ile iş görür. Bu nedenle tüm uluslararası sözleşmelerin, insan hakları bakımından bir uyarı sistemi oluşturma temel fikrini AİHM de sürdürür.

İnsan hakları hukuku, böylece Batı'da önemli bir standartlaştırma çerçevesi oluşturdu ve sözleşmeyi kabul eden devletleri sözleşmeyi yerine getirmekle yükümlü kıldı. Yani devletler insan hakları sözleşmelerini kendi yetki alanlarındaki herkese uygulamakla yükümlü kılındılar.

Türkiye bir insan hakları kültürü içinden bu sözleşmelerle ilişkilendiği, bu sözleşmelerle bağını iç siyasetine ve Batı'nın demokratik standartları ile ilişki tarzına göre güçlendirip zayıflatarak devam ettirdiği için devletin insan haklarını koruma yüzü aslında hiçbir zaman tam olarak güçlenemedi. Çünkü örneğin AİHM'nin kuruluş nedeni demokrasi, hukuk devleti

ve insan haklarını korumaktır ve yükümlülük hatırlattığı her devletle ilişkisi de orada demokrasinin var olduğunu kabul etmek üzerindedir.

İnsan haklarını koruyucu bir devletin tesisi, öncelikle devleti devlet için olmaktan çıkarmak ve devleti insan için bir yapıya dönüştürmekle mümkün. Bu, devleti hak ihlal edici olmaktan çıkarmak demektir. Ancak tüm devletler değişik derecelerde, yurttaşlarının haklarını ihlal eden yarıları güçlendirmek için hakları ihlal edilen grupları aslında bir anlamda yurttaşlıktan çıkararak, düşman ceza yargısının üzerlerine uygulanabileceği “radikal ötekiler” yaratarak insan haklarını koruma yükümlülüklerinden uzaklaşmaya başladılar. Türkiye bunun en ağır örneğinin yaşandığı bir ülke olarak tanımlanmalıdır. Çünkü Anayasa’yı da askıya alarak uzun süredir OHAL altında, devlet yurttaşla ilişkisini temizleme, arındırma, ayıklama gibi zeminlerle yeniden kuruyor. Eski rejimin tasfiyesi yeni rejimin inşası süreçlerinde, örneğin Doğu Avrupa ülkelerinde karşılaştığımız ama orada da aslında hukuki sınırlamalar içinde yapılmış olan bu temizleme faaliyeti, Türkiye’de totaliter bir arındırma tarzında gerçekleştirilmekte. Son derece yaygın ihraçlar, kapatılmalar, mülkiyete el koymalarla gerçekleştirilen bu temizleme harekâtında devlet, düşman ceza hukukunu yaygınlaştırarak kendi egemenlik alanında arındırılmış bölgeler yaratmakta. 2015-2016 yıllarında çatışmaların yaşandığı ve sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı şehirlerin girişine bir tür sınır kapısı yapıp, şehre girişleri izin ve kontrole bağlayarak ülke toprakları içinde bile arınmış bölgeler yaratmaya başladı. Tüm iletişim aygıtlarının ve daha önemlisi haber alma özgürlüğünü tümüyle ortadan kaldıracak şekilde yazılı, görsel ve sosyal medya üzerinde neredeyse mutlak bir kontrol tesis ederek toplumda en ufak bir itiraz alanı bırakmamakta ve böylece korku aracılığıyla itaat tesis etmektedir. Bu “güvenlik” zeminine dayalı devletin güçlenmesine neden olan olaylar içinde olduğu iddia edilen herkes de düşman olarak tarif edildi. Gezi protestolarına katılanlar, Kürt meselesinde barışçıl çözüm isteyenler, Kürt siyasetinin sivil ve demokratik unsurları ve darbe girişimiyle ilgisi olmadığı halde varmış gibi gösterilenler artık düşman temizleme harekâtının nesnesi haline getirildiler.

Devletin insan haklarını koruma yükümlülüğü kapsamında ihlalin gerçekleşmesini önleyecek adli ve idari tedbirler alınması yanı sıra ihlalin ortaya çıkmasından sonra da ilgili ihlalin bir daha yaşanmasını önleyecek tedbirler alma mükellefiyeti vardır. Bu mükellefiyet cezasızlık kültürünün ortadan kaldırılmasını gerektirir. Türkiye'nin cezasızlıkla mücadele konusunda adli ve idari pratiği nazara alındığında olması gerekenden çok uzak bir noktada olduğu sıklıkla ve ısrarla vurgulanmalıdır.

Bir hukuki eşik olan OHAL, geçici bir çözüm mekanizmasından otokrasiye kolayca yol açabilecek olan bu istisna olması gereken durum, öyle görünüyor ki Türkiye’de artık istisnai değil kalıcı bir durum yaratmakta ve yasanın kararnameyle yer değiştirdiği, dolayısıyla bizzat Anayasa’nın askıya alındığı, yargının devletin kontrol ve baskı aracına dönüştürüldüğü bir durum yaratmaktadır. Bu koşullar, siyasal alanın, meclisin de devre dışı bırakılması ve sivil toplum alanına ağır baskı ve engelleme yapılması sonucunda giderek ağırlaşmaktadır.

İnsan hakları savunucularının bu vahim koşullarda yüklenmesi gereken acil görev, insan hakları ihlallerinin görünür kılınması, raporlanması ve her türlü ulusal ya da uluslararası hukuksal mekanizmayı zorlamasıdır. Olağanüstü Halde İnsan Hakları Normlarının Korunmasına Yönelik Paris Minimum Standartları, Anayasa'nın 13, 15 ve 121. Maddeleri, bu konudaki Venedik Komisyonu Raporu, Avrupa Konseyi'nin Türkiye'yi siyasi denetime alan Parlamenter Asamblesi kararı ve ilgili AİHM kararları bu konuda yol açıcı olmalıdır. Aynı zamanda artık insan haklarını savunmanın, insan haklarına dayalı bir koruyucu devlet ve hukuk sistemi tesis etme mücadelesi de gözden kaçırılmamalıdır. İnsan haklarına dayalı birlikte yaşamın nasıl mümkün olacağına dair ilkeleri eylemin ahlaksal kılavuzu yaparak, insan hakları için savunma alanları yaratılmalıdır.

Bunun için,

Meclisin fiilen işlevsiz hale getirilmesine direnerek, insan haklarını koruyucu ve ihlalleri belgeleyici mekanizmalar yaratmaya çabalaması gerekir ve bu konuda en büyük ödev muhalefet partilerine düşmektedir. Aynı zamanda sivil toplum tarafından mecliste bulunan tüm üyelere sürekli olarak meclisin görevleri hatırlatılmalıdır ve sorumluluklarını yerine getirmeye davet edilmelidirler. Bu görev ve sorumlulardan biri, hukuksuz OHAL kararnamelerin iptali konusunda meclisin inisiyatif almasıdır. Bu doğrultuda, Anayasa Mahkemesi'nin iç hukuk yollarına izin vermeyen ve tüketen OHAL kararnamelerine ilişkin kararının düzeltilmesi zorunludur.

Güvenlik sisteminde, terörle mücadele gerekçesinin bütün sivil alanı baskı altına alacak bir güvenlik yönetim biçimine dönüştürülmesi önlenmeli, iç güvenlik uygulamalarının ulusal güvenlik tehdidi haline getirilerek insan hakları hukukunu uygulamaktan sorumlu kurumların militerleşmesine karşı çıkılmalı ve bu kurumların hukukla bağlantısı yeniden kurulmalıdır. Güvenlik sektörünün bütüncül bir şekilde ele alınarak demokratikleştirilmesine yönelik adımlar atılmalıdır. Siyasal ve sivil toplum alanının kriminalize edilmesine karşı her türlü hukuksal güvence talep edilmelidir.

Altına imza attığı sözleşmeler gereği Türkiye'nin sadece kendi sınırları içinde insan haklarını koruma ve savunma, insan haklarını gözetemeyen eylemlerde bulunma yükümlülüğü olduğu hatırlatılmalı ve sınır dışı her eyleminin insan hakları hukuku çerçevesinde yapıp yapılmadığına dair sivil, politik, hukuki denetim mekanizmaları yaratılmalıdır.

Kuruluş amaçları ve temel görevleri insan haklarını korumak, geliştirmek ve ihlallerle mücadele etmek, şeffaf ve hesap sorulabilir bir yönetim oluşturmak olan kamu denetçiliği, insan hakları ve eşitlik kurumu, polisi gözetim mekanizması, cezaevleri izleme kurumu, insan hakları komisyonu ve benzeri kamu kurumlarının işlevsizleştiği ve görevlerini icra etmedikleri gözlenmektedir. Tüm bu kurumlara görevlerini yapmadıklarının hatırlatılması ve etkili bir şekilde çalışmalarının sağlanması için sivil toplum tarafından baskı oluşturulması gerekmektedir.

Korku yoluyla yaratılan itaat toplumunu demokratik bir ortaklığa çağırmanın yolu, eşit yurttaşlık ilkesine dayalı sivil ve demokratik bir Anayasa ısrarını sürdürmektir. Ama aynı zamanda topluma bir belirlilik duygusu ve bilinci kazandıracak temel hukuksal kavramların hukuk güvenliği, kanunilik, öngörülebilirlik, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesi olduğu unutulmadan bunları tesis edecek kural ve kurumların varlığı için mücadele edilmelidir.

Önemlisi bir insan hakları kültürünün yeşermesi için geçmişte ve şimdide yaşanan ihlal ve kötülükler kaydedilmeli, anlatılmalı ve aktarılmalıdır. Bunun için geçmişle yüzleşme sürecine girilmelidir, böylece hakikat ve adaletin gerekli olduğu ortaya konmalıdır. Türkiye'nin en önemli demokrasi ve insan hakları sorunlarından olan Kürt sorununun çözümü için gerçek bir çözüm süreci başlatılmalıdır. Demokrasi için verilecek bu mücadele aynı zamanda katılımcı, çoğulcu ve toplumun tüm farklılıklarını bir araya getirecek eşit yurttaşlık temelinde yeni bir demokrasinin kurulmasına da yol açacaktır.

II. Çalışma Grubu - İnsan Haklarının Korunmasının Uluslararası Boyutu, Yapılabilecekler ve İmkânlar

Çalışma grubunda insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeler, uluslararası kavramlar, uluslararası kurumlar ile mekanizmalar ve benzeri konular görüşüldü. Özellikle uluslararası kurumların ve mekanizmaların etkin ve hızlı kullanılmasına yönelik tartışmalar yapıldı.

Çalışma grubu olarak, Konferans'tan "Türkiye İnsan Hakları Ağı" oluşturulması için ilgili kurumlara çağrı yapmasını talep ediyoruz. "Türkiye İnsan Hakları Ağı" aracılığıyla "uluslararası mekanizmalara baskı yapma gücümüzü arttıracak bir güç birliği oluşturma"yı hedefliyoruz.

Uluslararası Mekanizmalar

Çalışma grubu tartışmalarına Kerem Altıparmak'ın sunumuyla başladık. Altıparmak sunumunda; Raporlama, Ziyaret, Soruşturma, Yakınma (Şikâyet) gibi uluslararası mekanizmalar hakkında bilgi verdi.

Geçen on yıllar içerisinde insan haklarının uluslararası nitelik kazanması ve oluşturulan mekanizmalar, hakları ihlal eden totaliter rejimlerin gelişmesine karşı bir erken uyarı sistemi olarak düşünülmüştü. Ancak krizlerin tekrar yaşanmayacağına olan inanç, insan hakları mekanizmalarını sadece iyi işleyen demokrasiler için öngörülmüş, ağır bürokratik yapılara dönüşmesine yol açtı. Bu nedenle de başta AİHM olmak üzere uluslararası mekanizmalar günümüzün kriz rejimleri karşısında maalesef çaresiz kalmaktadır ve evrensel insan hakları/hukuk sistemini terk eden bu rejimler için yeterli silaha sahip değildir. Bu bağlamda çalışma grubunda Raporlama, Ziyaret, Soruşturma ve Şikâyet yöntemlerinin her ne kadar bir birini tamamlamakla birlikte, gelişen ve çeşitlenen insan hakları ihlallerine ve hızla otoriterleşen rejimlere cevap vermekte yetersiz kaldığı saptanarak, bu eksikliğin nasıl aşılabileceği tartışıldı.

Uluslararası mekanizmalarla ilgili güçlendirmemiz gereken noktalar...

Toplantılar sırasında uluslararası mekanizmaların güçlendirilmesi gereken noktalarını değerlendirdik;

Hazırlanan raporların sayısal verilere ek olarak nitelikli analiz yönünün güçlendirilmesi gerektiğini vurguladık,

AİHM davalarının dikkatle takip edilmesi vurgulandı.

İnsan hakları kurumları arasında güçlü işbirliği dayanışma ilişkilerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulandı.

Neler yapmalı:

Uluslararası insan hakları hukuku izleme mekanizmalarını işlevli kılmak için söz konusu raporlama tarihlerini takip ederek nihai raporlara veya ara raporlara katkı yapmanın yolları görüşüldü. Bu konuda bir takvim çalışması yaparak rapor tarihlerini takip etmek gerektiği vurgulandı.

Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi, İşkenceye Karşı Sözleşme, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Engelli Kişilerin Hakları ve Özgürlükleri Sözleşmesi, Göçmen İşçilerin ve Aileleri Sözleşmesi ve CEDAW vb. sözleşmeler değerlendirildi.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin rapor zamanı yaklaşıyor, Türkiyeli insan hakları örgütleri bu rapor için öncü olmalı. CEDAW için kadın örgütleri iyi çalışmalar yürütüyor, gölge raporlar hazırlıyorlar. Ancak bu faaliyetlerin insan hakları örgütleriyle doğrudan bağlantıları olmadığı ve bu bağlantının kurulması gerekliliği değerlendirildi.

Benzer bir şekilde AİHM dosyalarını ve kararlarını izlemenin önemi vurgulandı.

Çeşitli konularda çalışan BM Raportörlerini Türkiye'deki insan hakları konularıyla ilgili olarak bilgilendirme gerekliliği tartışıldı.

Yaşam Hakkı Raportörü, İnsan Hakları Özel Raportörü, Örgütlenme Özgürlüğü Raportörü, İfade Özgürlüğü Raportörü vb. tüm raportörlerin listesinin çıkarılması, iş bölümü yapılması gerektiği belirtildi. Bazı BM raportörlerinin Türkiyeli olduğu vurgulandı.

Avrupa Konseyi çevresinde de bazı önemli kurumlar var. Venedik Komisyonu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Yerel Yönetimler Kongresi, Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu, Avrupa Sosyal Şartı bunların arasında sayılabilir. Ayrıca, insan hakları hareketinin gündeminden uzak olan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı bağlamında da Medya ve İfade Özgürlüğü, Nefret Suçları ve İnsan Hakları Savunucularının Korunmasına yönelik çalışma birimleri ile ilişkilerin geliştirilmesi de konuşuldu.

Avrupa ülkelerinin Türkiye büyükelçilikleriyle düzenli iletişim önemli.

Avrupa Komisyonu'nun desteklediği Protect Defenders Network'üyle ilişkiler geliştirilmeli. İmkanları bilmek ve yaygınlaştırmak gerektiği görüşüldü.

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (IFJ) ve uluslararası gazeteci örgütlerinin ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü alanında önemli bir örgüt, tutuklu gazetecilerle dayanışmadan, mesajlarımızın Avrupa basınına ulaştırılmasına kadar çeşitli şekillerde katkı sunabiliyorlar.

OHAL döneminde doğa tahribatına yol açan yatırımlar arttı. Pek çok ekoloji toplantısı eylemi yasaklanırken, doğa tahribatına yol açan yatırımlarla ilgili büyük toplantıların sayısı arttı. Nükleer santrallerin ve enerji şirketlerinin ekosisteme yönelik tahribatlarına ek olarak

nükleer santral atıklarının nükleer silahların kaynağı olması sebebiyle ayrıca barışa yönelik tehdit oluşturduğuna da dikkat çekildi.

Ekolojik dengenin bozulmasına yönelik müdahalelerin başta yaşam hakkı olmak üzere çok sayıda insan hakkını ihlal ettiği vurgulandı. Ekoloji mücadelesinin insan hakları mücadelesiyle iç içe olabileceği bir zeminin oluşturulması ihtiyacının altı çizildi.

En eski insan hakları kuruluşlarından biri olan PEN, hapisteki yazarlar, çeviri ve dil hakları, barış için yazarlar ve kadın yazarlar komiteleriyle insan hakları mücadelesini uluslararası düzeye taşımaktadır. PEN ile ilişki ve bağlantılar daha etkin hale getirilmelidir.

OHAL döneminde on binlerce kamu çalışanı işten atıldı. DİSK'in ve KESK'in ILO düzeyinde şikayet ve raporlama gibi faaliyetleri var. İstihdam, çalışma hakkı, işyerinde ayrımcılık gibi konuları insan hakları örgütlerinin gündemine taşımak gerektiği belirtildi.

Türkiye İnsan Hakları Ağı Çağrısı

Yaptığımız tartışmalarda ortaya çıkan ihtiyaçlar ve çözüm önerileri çerçevesinde; Konferans'a insan hakları örgütlerine, kadın örgütlerine, sendikalara, ekoloji hareketine ve LGBTİ+ örgütlerine yönelik bir çağrı yaparak "Türkiye İnsan Hakları Ağı"nı oluşturmasını öneriyoruz.

Bu Ağı'nın oluşumundaki amacımız "uluslararası mekanizmalara baskı yapma gücümüzü arttıracak bir güçbirliği oluşturmak". Ağı'nın örgüt temsilcileri, raportörler ve uzmanların katılımıyla oluşacak çalışma grupları aracılığıyla düzenli, hızlı ve nitelikli rapor ve analiz oluşturmasını öneriyoruz. Bu çalışma gruplarında ayrıca uluslararası kurum temsilcilerinin yer alması önemli.

Sürekliliği olan çalışma grupları kurarak örneğin, "keyfi gözaltılar", "ekoloji", "çocuk" ve "istihdam" gibi alanlarda rapor ve analizler yayınlanabilir.

Genel durumu ortaya koyan raporların ardından düzenli izlemeler yapılabilir.

"Türkiye İnsan Hakları Ağı", uluslararası düzeyde insan hakları hareketine, devlet-hükümet organlarına ve uluslararası mekanizmalara çağrı yaparak Türkiye üzerine olan çalışmalarını hızlandırmaya davet edebilir.

Ağı kapsamında insan hakları savunucularının uluslararası kurumlara yönelik kapasitesini arttırma için bir eğitim programı oluşturulması bu program dahilinde uluslararası staj imkanlarının yaratılması mümkün olabilir.

BM İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi'nin bağlayıcı bir hale getirmek için bir sözleşme haline getirilmesi çalışması başlatılmalıdır.

Türkiye, Suriye, Irak ve İran'da Kürt halklarına yönelik ağır insan hakları ihlallerinin izlenmesine yönelik olarak BM düzeyinde bir raportörlüğün oluşturulması önerilmelidir.

III. Çalışma Grubu - İnsan Haklarının Korunmasında Demokratik Kamuoyunun Rolü ve Etkisi

I. Genel Durum

Kürt sorununda çatışmacı yöntemlere geri dönüş adımlarından 15 Temmuz dönemecinin ardından ilan edilen OHAL rejimine, insan haklarını ve özgürlüklerini derinden etkileyen öngörülemez bir ortam içerisinde bulunmaktayız. Ayrımcılığa uğrayan geniş kesimlerin hak ihlallerini ağırlaştırarak bu ortamdan çıkışın nasıl olacağı sorusu büyük önem taşımaktadır.

İktidar, hakkını arayan herkesi ko rku, sindirme ve baskı yöntemleriyle dilsiz ve sözsüz kılmayı denemekte ve bu “içe kapatma” stratejisinde başarılı olmuş görünmektedir. Sivil alanın neredeyse yok edildiği, hak meselesinin hukukun konusu olmaktan çıkıp tümüyle siyasi bir mesele haline geldiği, siyasetin de “yandaş mı, değil mi?” sorusu etrafında kurgulandığı bugünlerde her bir kişi değersizleştirilebilir ve düşmanlaştırılabilir hale getirilmiştir.

Son iki buçuk yıldır başta HDP olmak üzere muhalefet partilerine yönelik uygulanan baskı ve ambargolarla, 2017 Anayasa değişikliği referandumunu takip eden mevzuat değişiklikleriyle Meclis adeta etkisizleştirilmiş ve itibarsızlaştırılmıştır. Bu baskı dalgası insan hakları örgütleri ve savunucularını, belediye başkanlarını, gazetecileri, akademisyenleri ve toplumun muhalif tüm unsurlarını hedeflemiştir. Kapatılan sivil toplum kuruluşları ve KHK’lar ile yapılan kitlesel boyuta varan ihraçlar, başlı başına hak ihlali olmanın yanında, -özellikle ihraç edilenler arasında, düşünce ve kanaat oluşumunda ve yeniden üretiminde önemli rolleri olan öğretmen ve akademisyenlerin varlığı hatırlandığında-, demokratik kamuoyu ortamına da ciddi darbeler vurmaktadır. Son yıllarda demokratik kamuoyu oluşumunun canlı bir bileşeni olan ekolojik duyarlılık, kriminalize edilmektedir. Kadınların “aile” dışındaki özerk varlıklarını ve özenlik kapasitelerini kısıtlamaya dönük düzenlemeler, kadınlara yönelen bir tehdit olmanın yanında, genel olarak kamuoyunun demokratik, barışçı, eşitlikçi bir tarzda biçimlenme olanağını tehdit eder niteliktedir. Bu gidişatin bir parçası olarak toplumsal muhalefetin parçalanmışlık hali, insan hakları alanına kaçınılmaz olarak yansımaktadır.

Meclisin, hukukun ve sivil alanın yanı sıra sokakta siyasetin de imkansızlaştırıldığı OHAL şartlarında baskı hukuksallaştırılmaya çalışılırken, bu sürecin bir diğer niteliği yeni bir sistem için gereken yöneticilerin OHAL şartlarında eğitilmesi ve hazırlanması olmuştur.

CİMER, BİMER, bekçiler, muhtarlar yoluyla kontrol ve denetleme mekanizmalarının artırılarak yürütüldüğü bu sürecin en önemli ayaklarından biri de medya olarak karşımıza çıkmaktadır. OHAL hukuksuzluklarından demokratik kamuoyu oluşturmanın etkin unsurlarından olan tüm bağımsız medya kurumları etkilenmiştir. Bu alanda geçmiş dönemlerle kıyaslanamayacak bir sansür ve manipülasyonun uygulandığını söylemek mümkündür. Medya, adeta iktidarın siyasi hedeflerinin gerçekleştirilmesinde kullanışlı bir araç haline gelmiştir.

Türkiye evrensel basın etiğinden ve uluslararası ölçütlerden tümüyle uzak bir medyaya mahkûm edilmekte ve insanların en temel haklardan biri olan bilgi edinme hakkına dahi

erişilememektedir. Medyada da örneklerini bildiğimiz müsadere uygulamaları ise mülkiyet hukukunun keyfi manipülasyonuna ayrı bir sorun olarak işaret etmektedir.

II. Ne Yapılmalı?

Hukuki/Uluslararası alan

- Bir yandan resmi/hukuki diğer yandan sivil araçları çalıştıracak, bütün Avrupa ve dünyayı dahil eden bir mücadele büyütülebilmelidir.
- Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler'e yoğun biçimde başvurular yapılmalı. Somut olaylar, örnekler iyi anlatılmalıdır.
- Yalnızca Avrupa ile sınırlı kalmayan tüm dünya halklarıyla dayanışmayı hedefleyen bir perspektifle hareket edilmelidir.
- Uluslararası raporlama dilinin daha etkin kullanılması sağlanabilmelidir.

Siyasi alan

- 2017 referandumunun da gösterdiği üzere tüm olumsuz gelişmelere ve baskı koşullarına rağmen otoriterliğe karşı demokratik bir ortaklığın mümkün olabileceği hissedilmektedir. Bu ortaklığın nasıl kurulacağı, yöntem ve dilinin nasıl olacağı sorusuna geniş kesimlerin katılımıyla yanıtlar aranmalıdır.
- Uzlaşmaz gibi görünen kesimlerin ortak meseleler-talepler etrafında ortaklığı bugünkü krizden çıkışın en önemli anahtarı olarak görünmektedir. Bu sebeple, ortak alanları geliştirecek, genişletecek çalışmaların ısrarla sürdürülmesi önemiyet arz etmektedir. Siyasi partilerin de bu ortaklık yolunda rolünü yerine getirmesi önemli olmaktadır.
- Ortaklık zemini için, kendi içinde bir görev bölüşümü de yapabilecek, sürekli üreten yeni bir organizmaya (dernek, vakıf vb. olmayan) ihtiyaç duyulmaktadır. Öte yandan bu ortaklığın formu, biçimi üzerine titizlikle düşünülmelidir.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin kılavuzluğunda, adalet gibi ortak değerler ile hukukun üstünlüğü, çoğulcu demokrasi ve özgürlükçü laiklik etrafında oluşturulacak basınçla siyasal alandaki ortaklığın oluşturulmasına katkı verilmelidir.
- Her bir demokratik kesimin birbirini daha iyi tanımasını, birlikte konuşmasını ve birbiri için harekete geçmesini sağlayacak bir ortaklaşmayı hedefleyen diyalog meclisleri gibi zeminlerin oluşturulması önemlidir.

Yeni bir dil-söylem

- Toplumun tüm farklılıklarının eşit olarak dahil olduğu bir ortaklık için yeni bir söylem ve dil birliğine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu yeni dil etnik, ulusal, dini, inançsal, cinsel tüm

farklılıkların kendini özgür ve güvende hissedebileceği, ekolojiye ve insan dışı varlıklara da duyarlı bir ortaklık önerisinin önünü açmalıdır.

- Hukuksuzlukları yaşayanlar, acıyı çekenler, itiraz edenler, talep edenler arasındaki iletişim ve ilişkinin iyi kurulması ve örgütlenmesi oldukça önemlidir.
- Bir yandan çatışmacı bir iklim tırmandırılmaya çalışılırken insan hakları hareketinin silahların susması, barış söyleminin yeniden dolaşıma sokulması ve barışın inşası için ısrarla strateji geliştirmesi elzemdir. Her şeye rağmen barış talebinin ve barışçıl olanın toplum içerisinde karşılık bulduğunu söylemek mümkündür.
- Mevcut yapıların ve örgütlü kesimlerin dışında ayrıca tek tek bireylerin katılımlarını sağlayan, kendilerini harekete geçirmeye ve değiştirmeye teşvik eden mektup yazma, birebir temas kurma gibi çeşitli araçlar geliştirilmeli. Bu çerçevede lobcilik daha etkin olarak yürütülmelidir.
- Haklar hiyerarşisini yeniden üretmeyen bir demokratik kültür ve dilin insan hakları hareketi ve demokratik kamuoyu tarafından içselleştirilmesi önemli bir diğer mesele olarak görünmektedir.
- Son dönemde çok yoğun bir tahribatın yaşandığı ekonomik haklar üzerine odaklanılmalıdır.

Medya alanı

- Medyanın sermaye yapısına dönük manipülatif müdahalelerin vahim etkisini burada tekrar vurgulamalıyız. Sermaye tekelleşmesi ile iktidar kontrolünün iç içe geçerek yoğunlaşması, demokratik sıfatını hak eden bir medyanın varlık koşullarını ortadan kaldırmıştır. Yürütülen tüm hukuksuzluklar ve baskılar karşısında medyanın ayakta tutulmasına dönük strateji başarılamadıkça insan hakları alanının kamusallaşabilmesi ve kitleselleşebilmesi mümkün olamaz. Zira insan hakları hareketinin hakların korunması konusunda demokratik kamuoyuna erişebilirlik sorunu artmıştır. Bu tıkanmışlık anında, Avrupa medyasıyla teması güçlendirmek ve hukuksuzlukları uluslararası basın vasıtasıyla deşifre etmek, tüm dünyaya duyurmak önem kazanmaktadır.
- Toplumsal muhalefetin ortak seslerini nasıl yansıtabileceklerini bulabilmemiz gerekiyor. Elimizdeki araçları artırmak ve çeşitlendirmek gereklidir.
- İnsanların çeşitli biçimlerde mağdur edildiği hakikati, somut/çarpıcı örneklerin medyada yer bulması sağlanarak topluma anlatılabilmelidir.
- İnsan hakları hareketi, Türkiye basınına ve tüm gazetecilere evrensel basın etiği ve kuralları çerçevesinde uluslararası ölçütlere uygun davranmaya yönelik bir çağrı gerçekleştirilmelidir.

IV. Çalışma Grubu - İnsan Hakları Savunucularının Korunması

I. İnsan Hakları Savunuculuğu: Tanım ve Kapsam Sorunu

İnsan hakları savunucularının korunması meselesi, öncelikle, insan hakları savunuculuğunu tanımlamayı ve kapsamını belirlemeyi gerektiriyor. Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Savunucuları Bildirgesi insan hakları savunucusunu, bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte insan haklarını korumak ve geliştirmek üzere etkinliklerde bulunan kişi olarak tanımlıyor. Biz de BM tanımını benimsemekle birlikte, **hak mücadelesini sistematik olarak veren, bu mücadele alanının öznesi olan kişi, grup ve örgütler** tanımında ortaklaştık.

Bu tanımlarda birleşsek de insan hakları kavramının, toplumsal cinsiyet alanında verilen hak mücadelesini içerip içermediği tartışması bir yandan sürerken, şimdiye kadar kadın hareketi alanında verilen ayrı ve özgün mücadelenin görülmediğine yönelik eleştirilerin de farkındayız.

İnsan hakları savunuculuğu kendine özgü izleme, tespit, belgeleme ve müdahale yöntemlerini gerektiriyor. Bu müdahale yönteminin belirleyici ögesi şiddetsizlik ise tanımlayıcı öğeleri de istikrar ve ısrardır.

İnsan hakları savunucularına özgü koruma mekanizmalarını gerekli kılan en önemli unsur, koşullar ne olursa olsun hak ihlallerinin tespiti ve dillendirilmesinden vazgeçemeyecek olmaları, buna karşın avukatlık, gazetecilik gibi meslekler için tanımlanan koruyucu normatif düzenlemelerden yoksun olmalarıdır.

II. İçinde Bulduğumuz Durumun Değerlendirilmesi

Türkiye insan hakları hareketi yeni bir hareket değil, güçlü birikimleri, deneyimi ve hafızası olan bir hareket. Kuruluşundan bu yana baskıya, saldırılara uğramış bir hareket. Her ne kadar baskı ve ihlallerde bir süreklilik görünse de insan hakları alanındaki gelişmede bir süreklilik ve istikrardan bahsetmek mümkün değil. Bir dönem iyileşme emareleri gösteren bir ihlal türünde bir süre sonra farklı biçimlerde geriye dönüşler görülebiliyor. Sıkıyönetim ve olağanüstü hal rejimleriyle yönetilmiş ülkede ihlaller ve devlet görevlilerinin cezasızlığı süreklilik gösteriyor. Ancak bütün bu olumsuz sürekliliğe rağmen her dönemin kendi mantığı içinde iyi kötü takip edilebilir ve referans yapılabilir bir hukuk uygulaması vardı.

Bugün yaşadığımız koşulların en belirleyici özelliği ise otoriter bir hukuk anlayışı ve uygulamasından hızla hukuksuzlaşmaya geçiş olarak adlandırılabilir. Hukukun hemen her alanında neredeyse mutlak bir vesayet ve keyfilik görmek mümkün. Mevcut OHAL uygulaması da bu keyfiliğin "hukuki" alt yapısını veya arka planını oluşturuyor. Bunu devletin farklı kurumlarında legalizm kaygısının iyice gerilemesinde de gözlemleyebiliyoruz. Bu durumu, sistematik hak ihlali yapan bir devlet pratiğinden, **hak temelli bir rejim fikrinin topyekûn terk edilmesine** doğru gidişat olarak nitelendirmek gerektiğini düşünüyoruz. Bu

siyasal tercih, iktidar pratiklerinin öngörülemez bir hale gelmesine ve devlet yurttaş ilişkisini bir minnet çerçevesinde görmeyen herkesin dehumanize edilmesine, kriminalize edilmesine neden oluyor.

İktidar bugün bir yandan da belirtilen minnet ilişkisine rıza gösteren sivil toplum ve hak örgütü yaratma çabalarını hızlandırıyor. Kitlesel bir insan hakları örgütü olan Mazlum-Der'e yapılan darbe de bunun en öne çıkan örneklerinden biridir.

Ayrıca Türkiye'deki bu durum uluslararası insan hakları çerçevesinin de erozyona uğradığı bir döneme tekabül ediyor. Yabancılara, LGBTİ+ bireylere, kadınlara, azınlıklara, farklı inançlara düşman olan popülist, plebisiter ve faşist/faşizan siyasal hareketlerin yükselişi karşısında uluslararası denetim mekanizmalarının etkisizleştiği, insan haklarının araçsallaştırıldığı bir dönemdeyiz. Birçok açıdan bir insanlık krizi ile karşı karşıyayız. İnsan haklarına dayalı bir ortak yaşam ideali ikili ticari veya uluslararası bölgesel çıkar anlaşmalarına kurban ediliyor. Şiddet kurumsal, yapısal ve giderek bireysel biçimiyle övülüyor ve hayatın tek gerçeği olarak hepimize dayatılıyor.

Bugün Türkiye'de hak mücadelesi veren kişi ve örgütlere yönelik siyasal baskıdan **paradigmatik tasfiyeye** geçişin izlerini görmek mümkün. Kadınlar ve kadın hareketi açısından kazanılmış hakların geri alınması ve bu yöndeki saldırılar, LGBTİ+ hareketinin her türlü etkinliğinin engellenmesi ve hedef gösterilmesi, farklı inanç gruplarının taciz edilmesi ve ayrımcılığa uğraması da bu yönelimin örneklerini teşkil ediyor.

İnsan hakları örgütleri ve savunucuları, "ajanlık", "Türkiye aleyhtarlığı, teröre destek vermek" hatta "terörist faaliyetleri örgütlemekle" suçlanabiliyor, hedef gösteriliyor, kriminalize ediliyor. Hareketin mensupları tutuklanıyor, yargılanıyor. Aynı şekilde uluslararası insan hakları örgütleri de yaftalanıyor ve Türkiye'deki etkinlikleri engelleniyor.

Barış için akademisyenlerden sonra hak savunucularına yönelik saldırılar, Türkiye'de sivil alanın daraltılması, giderek bu yolla demokratik siyaset alanının da yok edilmesi anlamına geliyor. İktidar, toplumun minnet, onay ve rıza göstermeyen her kesiminin suçlanması, korkutulması ve sindirilmesini hedefliyor. Bu da demokratik değerler ve insan haklarına dayalı bir birlikte yaşama tahayyülünü içten içe çürütüyor.

III. İnsan Hakları Savunucularının Korunmasına Yönelik Öneriler

Bugün hak savunucuları açısından hem dayanışma ve işbirliğinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi hem de yaptıkları çalışmalarda etkinliklerini arttırmaları varoluşsal bir mesele olarak gündemimizde.

İnsan hakları alanına yönelik saldırılar ve son olarak Büyükkada davası dayanışma ve işbirliği alanında bize pek çok veri sağlıyor. Bugün hak savunuculuğu mücadelesinin dokunulmazlığı

ve meşruiyeti her zamankinden yoğun olarak savunulmalı. Baskı ve saldırıya uğrayan kişi ve örgütlerin **insan hakları savunucusu** oldukları özellikle vurgulanmalı. İnsan hakları hareketi mensuplarının mücadeleyi savunma çizgisinden çıkartarak, daha etkin ve güçlü bir hak mücadelesine dönüştürmeleri her zamankinden daha önemli.

İnsan hakları çalışmasının özgünlüğüne yapılan vurguların ve bu yönde biçimlenen çalışma alışkanlıklarının beraberinde getirdiği bir risk de var: İnsan hakları çalışmasının kendi içine kapanması, diğer mücadele pratikleriyle yaşamsal/canlı bağıni yitirme tehlikesi. Bu tehlikeye karşı, farklı biçimlerde hak mücadelesi yürüten gruplarla, onları kendi özgüllükleri içinde gören ve onların kendi dillerini ve farklılıklarını tanıyan işbirliği biçimlerinin önemine de dikkat edilmeli. Bu özenin işbirliği ve dayanışmanın artırılmasında çok önemli olduğunu düşünürüz.

OHAL uygulamaları mağdurlarının terk edildiği sivil ölüm, görünmezlik ve savunulmazlık durumları ve kapatılan hak örgütleri de hak savunucuları açısından yeni bir mücadele alanı oluşturuyor.

Sivil alandaki daralmaya karşı ortak mücadelenin yükseltilmesi için bu yaptığımız türden buluşma ve tematik toplantıları sıklaştırmanın gerekliliğine inanıyoruz.

Kriz durumlarında ortak mücadeleyi yükseltmek için acil eylem planı oluşturulmaya yönelik temasların sürdürülmesi ve koordinasyonu sağlayacak bir sekreteryanın oluşturulmasını da hayati önemde buluyoruz.

Bu süreçte gözaltına alınan ve tutuklanan hak savunucuları için hukuki, ekonomik ve psikososyal destek için gerekli organizasyonların yapılmasını önemsiyoruz. Ayrıca daha genel olarak, insan hakları savunucularına yönelik düzenli aralıklarla süpervizyon desteği, ikincil travma eğitimi ve toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verilmesi gerektiğini düşünürüz.

Hak savunucularına yönelik gözaltı ve cezaevi sürecine yönelik bir deneyim aktarımı ve bilgilendirme ve eğitim toplantıları sürecinin de gerekli olduğuna inanıyoruz. Bunun tüm farklılıklarımızı koruyarak birlikte hareket etme ve birlikte iş yapma kültürüne katkısı olacağını, ayrıca kriz döneminde seri hareket etmenin yanı sıra proaktif bir stratejinin de önünü açacağını düşünürüz.

Hukuksuzluk ve öngörülemezliğin yol açtığı umutsuzlukla mücadele etmenin bir yanı insan hakları mücadelesini kararlılıkla sürdürmekse, bir yanı da yeni strateji ve yöntemler aramanın gerekliliğidir. Bazen de büyük hedeflendense sonuç alan başarılı strateji ve eylemlerin umutsuzluğu kırmada etkili bir araç olduğunu düşünürüz.

İnsan hakları hareketi açısından Türkiye’de işbirliği ve dayanışmayı artırmak ne denli önemliyse uluslararası önleme ve koruma mekanizmalarını — tüm eksiklerine ve sorunlarına rağmen — kullanmaya devam etmeyi de önemsiyoruz.

Bu mekanizmaları daha etkin kullanmayı ve uluslararası sivil toplumu '90'larda olduğu gibi daha etkin harekete geçirmeyi; insan hakları alanında çalışan uluslararası grup ve organizasyonların kendi kamuoylarını ve hükümetlerini uyanık tutarak Türkiye'deki ihlaller konusunda basınç oluşturmalarını, hem bu kuruluşlar için hem de kendi mücadelemiz açısından vazgeçilmez buluyoruz. İlişkide bulunduğumuz uluslararası kurumlar ve parçası olduğumuz ağlarla ilişkilerimizin perçinlenmesi, Türkiye'de oluşan ihlallere karşı acil eylemlilikler oluşturacak organizasyonlar yapılması da Türkiye'de yaşanan kriz durumuna uluslararası tepki açısından önemli olacaktır.

Son olarak vurgulamak isteriz ki insan hakları, insanlık tarihinin en büyük kazanımlarından biridir ve yine ancak tüm insanlığın ortak çabası ve dayanışmasıyla korunabilir.

14. Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı Katılımcıları:

Çalışma Grupları

I. İnsan Haklarının Korunmasında Devletin Yükümlülükleri (Hukuki Koruma) Açısından Yapılabilecekler

Kolaylaştırıcı: Nilgün Toker

Katılımcılar: A. Faruk Ünsal, Ahmet Özmen, Ali Rıza Çoban, Barış Yavuz, Büşra Demir, Erkan Koca, Günal Kurşun, Münip Ermiş, Öztürk Türkdoğan, Rıza Türmen

II. İnsan Haklarının Korunmasının Uluslararası Boyutu, Yapılabilecekler ve İmkânlar

Kolaylaştırıcı: Şebnem Korur Fincancı

Katılımcılar: Abdullah Zeytun, Ali Deman Güler, Feray Salman, Kerem Altıparmak, Kıvanç Eliaçık, Murat Köylü, Osman İşçi, Pınar Demircan, Sema Kılıçer, Tarık Günersel, Uğur Güç

III. İnsan Haklarının Korunmasında Demokratik Kamuoyunun Rolü ve Etkisi

Kolaylaştırıcı: Tanıl Bora

Katılımcılar: Ali Duran Topuz, Ayşen Uysal, Cihan Erdal, Cihangir İslam, Ezgi Koman, Faruk Bildirici, Gökçer Tahincioğlu, Nazik Işık, Özgür Çağlar, Saruhan Oluç, Sezai Berber, Yavuz Önen, Zeynep Altıok

IV. İnsan Hakları Savunucularının Korunması

Kolaylaştırıcı: Coşkun Üsterci

Katılımcılar: A. Serdar Tekin, Fatma Bostan Ünsal, Fatma Demirer, Gülseren Yoleri, Hakan Ataman, Meriç Eyüboğlu, Murat Çelikkan, Nejat Taştan, Ruhay Sena Akşener, Semahat Sevim, Tora Pekin, Ümit Efe

Düzenleme Kurulu: Nilgün Toker, Tanıl Bora, Coşkun Üsterci

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION
Necatibey Cad. No:82/11-12 K.6 Demirtepe/Ankara
Tel:+90 (312) 230 35 67-68-69
Faks:+90 (312) 230 17 07
www.ihd.org.tr - posta@ihd.org.tr

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI
HUMAN RIGHTS FOUNDATION OF TURKEY
Mithatpaşa Cad. No:49/11 K.6 Kızılay/Ankara
Tel:+90 (312) 310 66 36
Faks:+90 (312) 310 64 63
www.tihv.org.tr - tihv@tihv.org.tr

14.Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı
Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin
katkılarıyla düzenlenmiştir.